

Otázka: Platón

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Kolda

PLATÓN (427 - 347)

- původně **Aristokles**
- platon = široký (přezdívka)
- nejkomentovanější filozof všech dob

- **literatura:**

- František Novotný - nejlepší překlad Platóna (4 dílná publikace - Platón - život a doba, nástin jeho myšlenek, jeho otázky, vliv platóna na filozofii)
Jan Patočka - Platon (série přednášek)
- **platónský vliv:**
 - Endre von Ivánka - Platochristianus (vliv Platóna na křesťanství)
 - Plháková - Dějiny psychologie (Platonský medailon)
 - vykladatelství Oikumené

3 fáze

- Malé sokratovské dialogy (referát Sokratovy pozice)
- Platón středního období - Symposion, Faidon/Faidros

- pozdní Platón - ústava

- styl - píše divadelní hry
- v mládí si myslel že z něj bude básník
- chtěl být politikem a velkým básníkem, byla samozřejmost, že půjde do politiky, že může proniknout na polydramatickou scénu
- **jako 16-ti letý potkal Sokrata (šedesátníka)** - otočilo mu to život - ohromující vliv

Sokrates

- umělec dosahuje účinku, ale neví jak to dělá
 - bytost principiálně nevědomá, nedbá na následky, nerozlišuje mravní dimenze
 - umělec se stává filozofem ve chvíli, když si uvědomí co dělá a jak to dělá
 - filozof stojí výš než umělec
 - připomíná magnetický kámen - magnet - 1. umělec (médiu), 2. interpret, 3. divák
-
- Platon se odvrátí **od dramatické poezie k logu**
 - kvůli Sokratovi se odvrací od politiky (myslí si že má chorobu, nabízí ozdravení)
 - na začátku cestuje, a **věnuje se svému věcem** - není pro filozofa normální (filozof se stará o ostatní, on žije život soukromníka, věnuje se filozofii v kruhu svých přátel)
 - v Syrakusy (největší polis v Sicílii) **se zamiloval do Dióna - probudil v něm pedagoga**
 - Platón koupil pozemek, **zasvěcený hérovi Akademosovi** - a na tomto pozemku založil největší filozofickou školu všech dob **Akademie** (1. třetina 4. st. př. n. l.), zrušil ji až 6. st. po Kristu Justinián I (Byzanc) -> filozofové odešli do Persie -> fungovala více jak 1000 let - nebylo normální,
 - Platonův vliv přesahoval ještě rámec Akademie
 - položil všechny základní otázky - má velký vliv
- KALOS ION AGATHOS - harmonie těla a ducha, mladý a krásný (fyzicky i psychicky)
PSÝCHÉ = duše
SÓMA = forma
SARX = maso
- Psýché - duševní stránka člověka, Soma a Sarx materiální stránka člověka

Akademie

- člověk zde může zůstat 14 dní, nebo celý život
- žádný ředitel, nebo rámeček
- Platon - nezpochybnitelná neformální autorita
- stírá se hranice mezi vyučujícím a studentem
- **Aristoteles** - 17-36 byl na akademii, 3 roky student, od 20 měl nějaké přednášky (byl obojí)
- nejsou limitováni zkouškama nebo rukama
- otázkou zůstává, kde vzali peníze - studenti tam spali i jedli (-> bohatší studenti dávali víc)
- **jsou tam i studentky** - ale velmi málo, nesmírně silné osobnosti (platon se nevzpírá názoru dívek)
- za Platonova života měla Akademie problematickou pověst
- přijímá tam jen studentky které uznává za vhodné (že na to mají, být filozofem)
- platon píše učební pomůcky pro Akademii
- zde našel těžiště svého života
- zrno pro mravní obrodu obce

Jeho práce

- rozsáhlá, platonské myšlení vychází ze Sokrata
- hledání života **autenticus** (autentického) -> pointa jeho filozofie - **shoda se sebou samým, se svým životem (nepíše knihy)**
- Platon je dílem samým, inspirace Sokratovým
- AGATHON - u Sokrata - průběh, žádná finální verze, zkoumání mravní podstaty situace (LOGOS je produktem PSÝCHÉ)
- **Platon se pustí do hlubokého projasňování pojmu centra člověka - PSÝCHÉ (zabývá se tím celý život)**
- nauka o ideích
- pokusil se nastolit novou kosmologii
- 1 komplexní filozofický obraz, nenechává žádnou dimenzi světa nepovšimnutou (dějinama se ale zas tolik nezabývá)
- těžiště platonské duše - VĚČNOST (dějiny jsou pro něj stínová hra)
- POLIS - vše má směřovat k prospěchu obce - obec je obraz duše a duše je obraz obce

PSÝCHÉ podle Platona

- rozum (hlava), cit (hrudník), pud (od pasu dolů) -> u člověka nerovnovážné, v rozporu
- UMĚŘENOST = SOFROSNE - pud - nenechá vášně přeplavit, staví je odpovědnosti, vždy tam je limita
- ODVAHA = THÝMOS - cit - odvaha k činnému výrazu, emocionální proces spojen s činností srdce
- CTNOST/MOUDROST = SOFIA - rozum - intelekt sám o sobě ctností není, rozum krocený kázní -> moudrost
- → SPRAVEDLNOST - harmonický stav lidské bytosti, výchovně činný, vnitřní stav
- pud - řemeslníci (živí spol.), cit - strážci (chrání spol.), rozum - vládci (vládnou spol., vidí) → harmonie těchto 3 skupin odpovídá harmonii člověka
- otázka je, jak tohoto stavu dosáhnout? - Platon bere myslitele vážně po 50 - už něco ví, a tělo ještě funguje
- společnost vede k tomu samému → aby byla spravedlivá
- obec se stává lidskou až poté, co se snaží o harmonickou spravedlnost

- Platon **chápe filozofii jako nejlepší (optimální) metodu jak rozkrývat bytí světa (umístit člověka do neznámého prostředí).**

- člověk by měl dotáhnout věci do konce, temné projasnit
- TECHNE TOU BIOU (umění života, vyplývá ze života samého - Sokrates) - způsob existence, není dovolen každému, měl by být chápán a respektován
- EROS - podnět pro filozofii, to co popisuje člověka pravdivou (reálnou) dimenzí
- DAIMON - prostředník mezi sférou lidskou a božskou

Symposion

- jeho text
- = hostina (pitka) sejdou se lidi, a chlastaj, mnohdy s pravidly, intelektuální
- Více zde: <http://zsv-maturita.cz/symposion-platon/>

Ústava

- dialog, fenomén jeskyně (nejslavnější platonský symbol/obraz)
- vypovídá o jeho rozhodnutí -> vystoupení z nitroděložního stavu
- ORGIASMUS - nejpřístupnější forma jak se ocitnout v mimořádnosti
- Více zde: <http://zsv-maturita.cz/ustava-platon/>

Typy Psýché

- Homér - duše - fotka posledního okamžiku bytí, živoří, paměťový odraz
- Eschatologická duše - orgán, který projde mysteriem, má vyšší úroveň -> větší možnost být nesmrtelná (eschatologie - přemítání o věcech, když umřu, zůstane duše - ale nemá identitu, „to“ - neutrum - jen záznam o bytí)
- Sokrates - duše - vnitřní mravní, možnost techne tou biou, díky tomu víme co je dobré a co ne
- to vše dohromady - vysvětlení Platóna - existence této reality v nás, nám umožňuje tu cestu ven (k slunci)

Platónský trojúhelník

- **IDEA (vzor)**
- **PSÝCHÉ**
- **SVĚT - PHENOMENON (fenomén, jev)**
- EMPEIRIÁ - zkušenost, víme jak se světem zacházet
- PHENOMENON - nevidíme věc, vidíme pouze jevy, vidím, jak se mi jeví, vidím její názor
- vidím svět jaký je, a vypovídá to o něm, nebo o mě, jak ho vidím?
- máme výbavu (formy)- díky které mám možnosti jevů
- jak moc se mi kryje to co vidím, a co to je?
- IDEA - metafyzický vzor, základní program kosmu (vzorníková matrice, díky které vidím všechno)
- METHEXIS - všechno co je, podílí se na ideje
 - když řekneme pes - je to idea psa - máme ji všichni stejnou, podílíme se na této ideje
 - idea vlastnosti - potíže....je krásna krásná? je malý malý?
- jev (to co je dobré) se podílí na ideje dobra

- psýché je ze světa ideí -> rovpomínka - ANAMNESIS
- podle Platóna nepoznávám ale rovpomínám se

17.st. - novověká filozofie - umění těžiště idea i svět je závislé na psýché (subjeklinizace)

- Sokrates - Logos - nastavuje duši slovem

- DOXA - názor, dívat se na něco

- EPISTÉMIE - adekvátně nastavená duše, pravdivost/pravda, lze dospívat k míře pravdivosti - adekvátní kázeň, umět používat Logos (Herakleitos) - Dialektika

- IDEA

- stále se upřesňuje, otvírá, je originál, něco co je původní, neodvozený, celistvý
- věčnost - nepodléhá destrukcím času (tomu podléhá vše, až na duši) kruh - čas napodobuje věčnost -> jsoucno napodobuje ideu
- trojnost - stále trvá, nezaniká
- to co je krásné - podílí se na idey krásy
- naše duše ví o ideích -> podle toho rozlišuje jsoucna
- **relace podobnosti** - rodová jména rostlin/zvířat (kočkovité šelmy) založené na jejich podobnosti - **eidetická variace** - rozpoznáme podobnosti a rozdíly
- ve formální blízkosti poznáme zda jde o podobnost nebo stejnost, platí pro pozorování variace přírody - ani dítě nezaváhá (pes x kočka)
- předobraz všeho, všechno co jest má ideu
- umělá tvorba člověka - idee působící přes rychlou evoluční obrazotvornost
- AGATHON - sjednocuje kosmos, dobro, idea všech věcí
- ideu si nemůžeme představit, je idea krásy krásná?
- dokonalý vzor, který nám zakládá různé variace, díky kterým nám vzniká svět, a díky kterým umíme myslet
- EROS - člověk bytostně touží po něčem dokonalém ale to ve světě není
- idea nám dává distanci od smyslovosti, kvůli ideím lidé utíkají od toho co jest -> chtějí to pravé - ale to není

Společnost, koncepce státnosti

- nemyslí si že by lidský život měl být zábava
- analyzuje Řecké ústavy
 - 1) tyranie - jedinec vládne

- 2) demokracie - vláda většiny
- 3) oligarchie - vláda menšiny (majetek/rod)
- Dialog - Ústava, Zákony, Timaios

- **1) tyranie**

- vláda jedince, mimořádná osobnost, opírá se většinou o široké „lidové“ vrstvy
- moderní diktatury - nejsou prvky řecké tyranie
- do jaké míry může lidství unést všechnu moc
- nejubožejší z duší - duše tyрана
- zlikviduje všechny své nepřátele, (je důležité mít lidi, kterým věříte)
- paranoia, vidí nebezpečí všude, neunesou tíhu moci -> nestabilní, není ideální typ uvažování

- **2) demokracie**

- tu Platon také nevidí pozitivně - lid se dá koupit, říkají co chce demos slyšet, co se mu líbí (vyjímka je Perikles)
- kupovat si hlasy lidí - rovnostářství (prostě není pravda, lidé si nejsou ani _____, sociálně, _____, intelektuálně, rovni)
- žárlivost, chaos, nestimuluje k výkonu (jendobarevné)
- demos chce jen plnit své potřeby
- Platon - nevidí jak ideální pro společnost jako takovou

- **3) oligarchie**

- vládnout má kompetentní menšina
- otázka kdo bude ta menšina - buď krev - aristokrati nebo majetek - kdo se postará sám o sebe, se může postarat i o ostatní - ukotvenost majetkem
- **Aristokrat** - výchova, tradice, vědění, nezaručitelná je dědičnost kvality (Periklovy synové), mravně to nemusí být dědičný stav (nějak ano ale ne stoprocentně)
- **Majetní** - připoutaní k majetku, ne vždy hezké lidské typy, pouze v 1. generaci/ děti, ti další už vydělávat ani dít nemusí, konservují společenská pravidla která se jim hodí, důležité jsou také schopnosti
- > musíme hledat jinou kvalitu, která nám bude vládnout „vláda těch kdo vědí“

(vědoucích – od Sophia)

- vzdělaní, vědoci, bezúhoní (lidé nad 50 let) -> člověk se může propracovat od píky
- **Utopie** - neexistující místo, nenaplnitelný ideál, nadrealizací pravém - úplného optima
- > že člověk může žít ještě lépe - kultivace touhy po snu
- Platon - nerozumí rodině, nechápe děti
- **Vládcí** - může jich být 5 i 500, starší 50 let, musí si projít školním systémem (do 20), filozofickým (20-30), pak dostává úkoly, které je prozkoušují (40-50) -> podle toho kolik vládců vygeneruje tolik jich je

Polis

- **Platon se domnívá, že obec (polis) má být aktivní**
- dobrý stát tě nechá vládnout a neplete se ti do toho (tak vznikla VB) -> prosadil se , člověk si má svůj smysl formulovat sám, nenechat si kecat do toho od státu (ne všichni jsou toho schopni)
- obec netvoří jen sociální rámec, ale udává platformu aby byl člověk lepší, měla by motivovat lidi (opak - totalitní režimy - komunisté - tvoří lidi bez mozku)
- Platon nemá tyto zkušenosti (komunisti), ztráta ideí (může se zdát že to je fašista ale to je blbost)
- **aktivní obec -> vede k vyššímu lidství**
- pomalu se rozlévá masovost, démos je třeba vychovávat
- **Více zde:** <http://zsv-maturita.cz/polis-platon-maturitni-otazka/>

Platonova úsečka

ODRAZ	VZOR	POJEM	IDEA
Dívající se do jezera	srnka	společná realita všech srnek, působí v tom, že si jsou podobné	esence

- Vzor = idea se zrcadlí v pojmu
- když nemám ideu, soustředím se na to, jak se zrcadlí

- když vyškrtáme metafyziku, zabýváme se jen odrazy - jedna velká hra